

Nerovnosti ve vzdělávání při přechodu z MŠ do ZŠ. Zjištění výzkumu CLoSE.

David Greger a kol. (ÚVRV PedF UK)

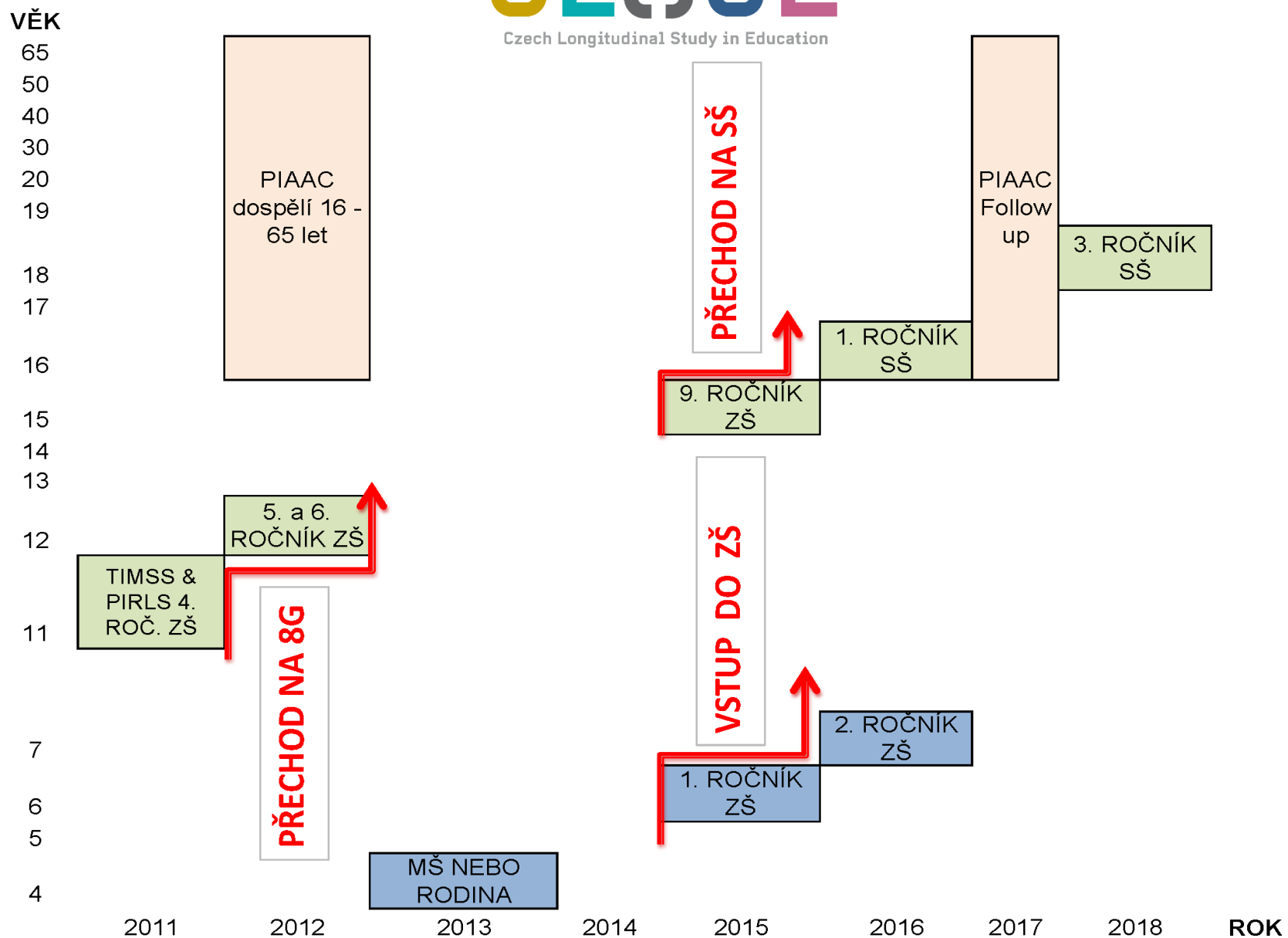
E-mail: david.greger@pedf.cuni.cz

Konference SOUČASNÉ VÝZVY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ:
Dvouleté děti – inkluze – povinné předškolní vzdělávání
7.10.2016, PedF UK

Na přípravě nástrojů, sběru dat, či na analýzách z prezentace se podíleli:

- David Greger, Jana Straková, Jaroslava Simonová, Martin Chvál, Jana (Korábová) Černá, Zuzana Svobodová, Eva Potužníková (ÚVRV)
- Lenka Felcmanová (KSpPg)
- Michaela Kaslová (KMMDM)
- Studentky KPPg a KP (administrace diagnostiky)

Motivace pro výzkum CLoSE – nerovnosti v českém vzdělávacím systému

- Relativně silná závislost výsledků vzdělávání na rodinném zázemí
- Relativně velké a dále rostoucí rozdíly mezi školami z hlediska složení žáků a jejich výsledků na úrovních ISCED 2 a 3
- Podezření na rostoucí a stále časnější diferenciaci a rostoucí význam výběru školy již od počátku školního vzdělávání
- **Nedostatek informací o situaci v předškolním a primárním vzdělávání**

Výzkumné otázky CLoSE

předškolní kohorta

- Jak rodiče vybírali mateřskou školu pro své dítě? Jaké charakteristiky mateřské školy považují rodiče za důležité?
- Jak se liší jednotlivé mateřské školy z hlediska služeb poskytovaných žákům a rodičům? Jak připravují děti na přechod do povinného vzdělávání?
- Do jaké míry se rodiče předškoláků v ČR věnují výběru školy pro své dítě? Jakou přikládají výběru váhu? Jaké charakteristiky školy jsou při výběru důležité? Jak se liší přístup k výběru školy v jednotlivých lokalitách a u různých skupin rodičů?
- Jaké faktory jsou důležité při rozhodování o odkladu školní docházky? Jaká péče je dítěti v průběhu odkladu poskytována?
- Jak se rodiče rozhodují o umístění dítěte do ZŠ praktické?

Czech Longitudinal Study in Education

**Popis sebraných dat v rámci
předškolní kohorty
Přechod z MŠ do 1. třídy ZŠ**

Kvantitativní šetření v kohortě předškoláků

- Dotazníkové šetření rodičů předškoláků v době zápisů do první třídy (celkem tři vlny dotazníků): **2008 rodičů dětí předškoláků z 95 MŠ z celé ČR** (návratnost 49,1%),
- 1252 rodičů poskytlo souhlas s dalším sledováním (ty jsme oslovovali k účasti ve 2. vlně N=592 a ve 3. vlně N=477, účastni ve všech 3 vlnách N=394)
- **Diagnostické šetření kognitivních a nekognitivních dovedností 795 dětí** (1084 rodičů dalo souhlas s diagnostikováním dítěte) Předmatematické dovednosti; Zraková percepce; Posouzení sociálních dovedností učitelkami
- **Dotazníkové šetření 383 ředitelk** mateřských škol (pravděpodobnostní výběr, celá ČR)

Vybrané výstupy

Greger, D., Simonová, J., & Straková, J. (2015). *Spravedlivý start? Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu.*

Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

Zdarma ke stažení na
<http://uvrv.pedf.cuni.cz/publikace>

Spravedlivý start?

Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu

Dana Greger, Jana Simonová, Jana Straková
ilustrace

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta

CLOSE
Czech Longitudinal Study in Education

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání
Příkova 2, Praha 2, 128 00
tel: 224 312 111
www.pedf.cuni.cz

ZPRÁVA Z VÝZKUMU MATEŘSKÝCH ŠKOL

Tato zpráva přináší hlavní výsledky výzkumu, který realizoval Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání ve dvou etapách na jaře a na podzim roku 2015. Celkem se ho zúčastnilo 383 mateřských škol ze všech krajů ČR. Ředitelky mateřských škol v něm byly dotazovány na podmínky a priority práce školy, otázky, se kterými se setkávají, a názory na některé aspekty předškolní výchovy a vzdělávání.

Zpráva přináší vybrané poznatky, které ilustrují podmínky práce mateřských škol, popisují služby, které mateřské školy poskytují, a zabývají se i hodnocením situace v předškolním vzdělávání a vzhledem k potřebám mateřských škol.

CLOSE
Czech Longitudinal Study in Education

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání
Příkova 2, Praha 2, 128 00
tel: 224 312 111
www.pedf.cuni.cz

TIŠKOVÁ ZPRÁVA K VÝSLEDKŮM VÝZKUMU PŘECHODU DĚTÍ Z MATEŘSKÉ ŠKOLY DO 1. TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Předškoláci umíjí čím dál tím lépe počítat. U odlišků rozhoduje věk a pohybové dítěte. Školu proňákům vybírájí hlavně vzdělání rodiče ve větších městech.

Zpráva z výzkumu (15 s.) a
Tisková zpráva (5 s.)
+ řada odborných článků

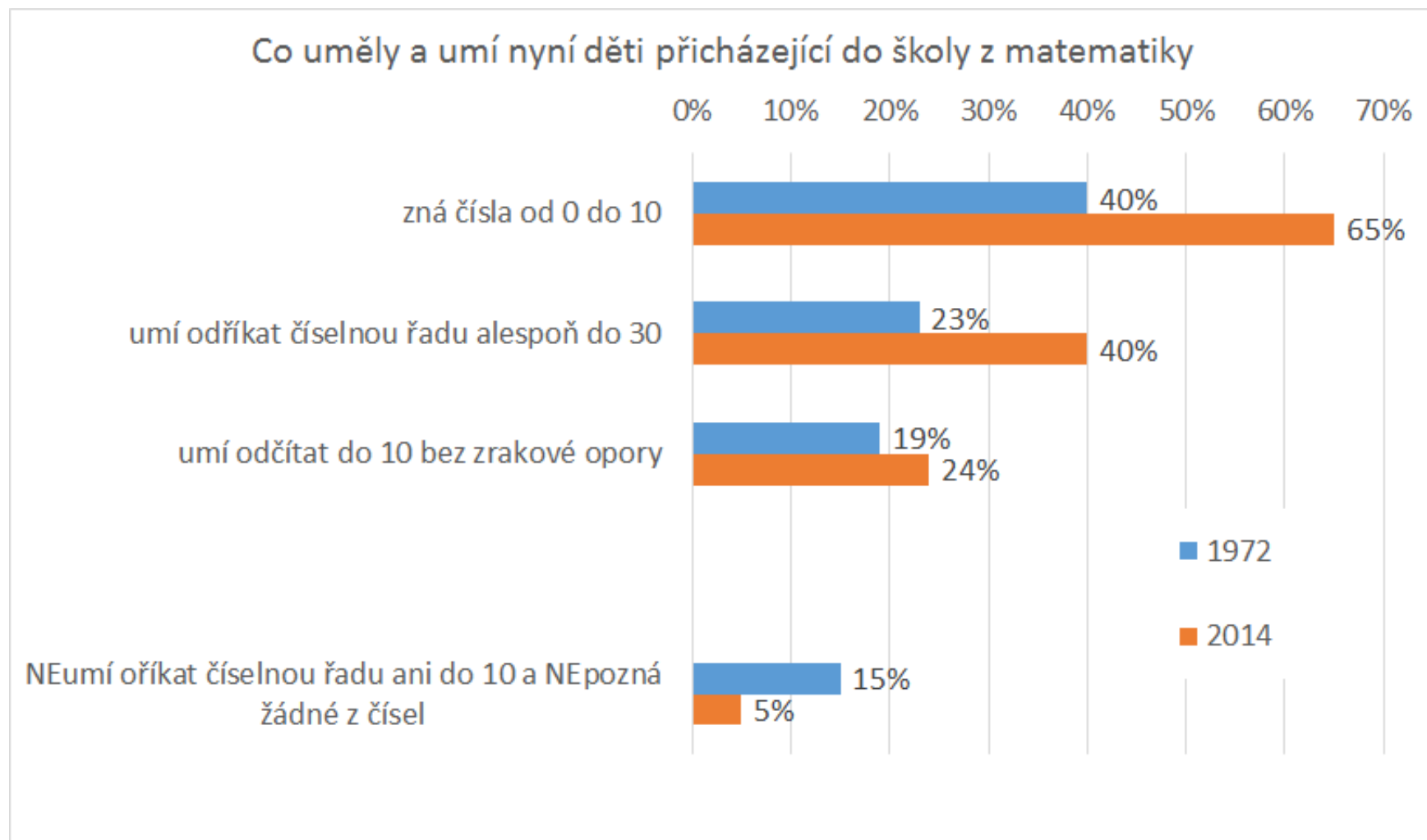

Czech Longitudinal Study in Education

Vybrané výsledky z výzkumu CLoSE:

- Předmatematické dovednosti
- **Odklady školní docházky**
- **Volba školy**
- **Kroužky v MŠ**
- Postoje ředitelek k opatřením vzdělávací politiky

Předmatematické dovednosti předškoláků: 1972 vs. 2014

Czech Longitudinal Study in Education

Odklady školní docházky

Situace v oblasti odkladů PŠD ve vybraných evropských zemích

Země	Počet odkladů v %	Údaje za školní rok
Česká republika	21,94	2012/13
Slovensko	7,9	2013/14
Německo	7,5	2010/11
Belgie, Vlámská oblast	6,17	2010/11
Belgie celkově	5,22	2010/11
Rakousko	3,59	2011/12
Švýcarsko	2,11	2013/14
Estonsko	2,86	2012/13
Finsko	1,5	2011/12

Zpracovala Zuzana Svobodová

Odklady ŠD

**34. Co bylo hlavním impulzem pro uvažování o odkladu?
Zakroužkujte prosím kód u jedné z odpovědí.**

Pokud nějaký důležitý impuls chybí, můžete ho napsat v řádku „Jiné“.

	v %
Vlastní rozhodnutí	38,4
Doporučení z MŠ (předem)	23,6
Doporučení z pedagogicko-psychologické poradny	10,6
Doporučení ZŠ (při zápisu)	9,9
Doporučení od lékaře	8,4
Jiné (vypište)	7,2
Nechuť, strach dítěte	1,5
Doporučení příbuzných, přátel nebo známých	0,4

Výsledky O3 – deskriptivní statistika

Odkladové děti (porovnání průměrů ve sledovaných charakteristikách):

- **SES:** Děti s odkladem mají nižší průměrný SES (odklad ANO SES = -0,16, odklad NE SES = 0,03, při N=1804). T-test stat. významný ($t=2,738$, $df=1802$, $p=0,006$).
- **Výsledek diagnostiky:** Děti mají taky horší výsledky v diagnostice (faktor ZP a M): Odklad ANO průměrný výsledek = -0,776, odklad NE prům. výsledek = 0,140. T-test ($t=9,77$, $df=791$, $p<0.001$), při N=793.
- **Pohlaví:** Odklady jsou častěji zvažovány u chlapců než u dívek (65 % zvažovaných odkladů připadá na chlapce)
- **Znevýhodnění:** 25 % rodičů, kteří uvedli, že dítě má nějaké znevýhodnění komplikující školní vzdělávání uvažuje o odkladu (proti pouze 7 % rodičů, kteří zvažují odklad a přitom nevnímají nějaké znevýhodnění svého dítěte).

Výsledky O3 – deskriptivní statistika

- **Věk:** rodiče mladších dětí, zvláště dětí narozených o prázdninách mnohem častěji zvažují odklad. (zvažování odkladu u dětí narozených v červenci **29 %**, u narozených v srpnu **43 %**)

Výsledky O3 – logistická regrese

Tab. 3: Proměnné vysvětlující zvažování odkladu školní docházky (logistická regrese)

	Model 1 (N = 639)				Model 2			
	B	Sig.	Exp(B)	stand. B	B	Sig.	Exp(B)	stand. B
Věk v měsících	-0,390	0,000	0,677	-1,397	-0,390	0,000	0,677	-1,398
pohlaví	-0,916	0,001	0,400	-0,458	-0,903	0,000	0,405	-0,452
SES	-0,051	0,707	0,950	-0,051	x	x	x	x
výsledek diagnostiky	-0,829	0,000	0,436	-0,829	-0,845	0,000	0,430	-0,845
Konstanta	28,799	0,000	3,21E+12	-2,641	28,745	0,000	3,05E+12	-2,702
% správně zařazených				86,5				86,6
Nagelkerge R2				0,385				0,392
- 2LL				390,42				472,41

Faktory ovlivňující odklad školní docházky - pokračování

Chlapec narozený v červnu až srpnu, který má v diagnostice výsledek do 50. percentilu má pravděpodobnost odkladu **54 %**, dívka se stejnými charakteristikami pak **34 %**. (do 75. percentilu pak pravděpodobnost **63 %** pro chlapce a **42 %** pro dívky).

Chlapec, narozený do května, který má v diagnostice výsledek do 75. percentilu má pravděpodobnost odkladu jen **19 %**, u dívky se stejnými charakteristikami pak **9 %**.

Výsledky O3 – logistická regrese

Tab. 4: Proměnné vysvětlující zvažování odkladu školní docházky (logistická regrese)

	Model 3 (N = 639)				Model 4			
	B	Sig.	Exp(B)	stand. B	B	Sig.	Exp(B)	stand. B
Věk v měsících	-0,428	0,000	0,652	-1,534	-0,384	0,000	0,681	-1,378
pohlaví	-0,486	0,153	0,615	-0,243	x	x	X	X
školní zralost dítěte dle učitelky MŠ	1,394	0,000	4,032	1,675	1,413	0,000	4,108	1,698
výsledek diagnostiky	-0,026	0,891	0,974	-0,026	x	x	x	X
Konstanta	28,506		2,40E+12	-3,303	24,964	0,000	6,94E+10	-3,113
% správně zařazených				92,3				92,0
Nagelkerge R2				0,657				0,635
- 2LL				268,61				329,625

Faktory ovlivňující odklad školní docházky - pokračování

Dítě, u kterého paní učitelka z MŠ označila školní zralost na škále 1-5 hodnotou 4 nebo 5 a zároveň se narodilo v červnu až srpnu, má **91%** pravděpodobnost odkladu š.d.; dítě, které paní učitelka hodnotila 4 a 5, ale narodilo se do května, má pravděpodobnost odkladu **66 %**.

Dítě, u kterého paní učitelka hodnotila školní zralost na škále 1-5 hodnotou 1 až 3 (spíše školně zralé dítě), a které se narodilo v červnu až srpnu má **20%** pravděpodobnost odkladu.

Czech Longitudinal Study in Education

Výběr základní školy

Výběr školy podle vzdělání a velikosti obce, 2014 a 2009

	2014				2009	
nejvyšší dosažené vzdělání rodičů	<i>podíl responden tů</i>	je důležité vybrat dobrou školu? (%)	vybírali jste školu? (%)	vybírali jste školu se zaměřením? (%)	<i>podíl responden tů</i>	vybírali jste školu? (%)
výuční list	18,3	48,2	52,4	9,0	27,8	30,2
maturita	45,7	59,1	61,3	15,7	46,7	44,9
vysokoškolské	36,0	68,7	70,7	20,4	25,4	62,2
celkem	100,0	60,8	63,3	16,6	100,0	45,3
velikost obce						
méně než 5000	37,6	50,6	42,2	12,0	36,6	37,3
5000-100000 (90000)	44,4	64,6	73,8	15,4	40,0	45,3
více než 100000 (90000)	18,0	71,0	82,5	24,4	23,4	56,6
celkem	100,0	60,8	63,3	16,6	100,0	45,3

Charakteristiky školy důležité pro rozhodování

	% velmi důležité	průměr	SD
Přátelská atmosféra, vlídné prostředí, příjemní učitelé	90,5%	1,11	,35
Ochota a schopnost učitelů zohlednit individuální potřeby jednotlivých žáků	75,7%	1,28	,53
Dobrá pověst školy, prestiž	59,2%	1,47	,61
Kvalitní výuka cizích jazyků	58,5%	1,47	,61
Atraktivní, zajímavý způsob výuky	58,3%	1,48	,61
Kvalitní stravování pro žáky	46,4%	1,63	,67
Vybavení moderní technikou a učebními pomůckami, učebnami	45,4%	1,61	,61
Nabídka a zázemí pro využití volného času, sportovní či kulturní vyžití	41,2%	1,72	,71
Poloha školy	38,6%	1,85	,84
Počet žáků ve třídě, velikost školy	37,1%	1,82	,76
Složení žáků ve škole	25,4%	2,13	,88
Moderní, hezké prostředí	23,1%	1,93	,64
Nároční učitelé	17,2%	2,13	,74

Faktory ovlivňující realizaci volby školy

	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	Sig.	Exp(B)	B	Sig.	Exp(B)	B	Sig.	Exp(B)
lokalita_nad100000	-,071	,835	,931						
lokalita_nad20000	-,994	,060	,370						
lokalita_nad10000	2,717	,000	15,140	1,857	,000	6,403	1,874	,000	6,514
lokalita_nad5000	,190	,508	1,209						
nadani	-,101	,660	,904						
znevychod	,755	,049	2,128	,786	,002	2,194	,790	,002	2,203
vysledek_test	,008	,717	1,008						
hied_rod_VS	-,051	,820	,950	,122	,340	1,130			
hied_rod_mat	,042	,890	1,043	,336	,034	1,399	,386	,010	1,472
aspirace_VS	,246	,269	1,279						
Constant	-,653	,124	,521	-,586	,000	,557	-,591	,000	,554
% správně zařazených			71,6			70,4			70,4
Nagelkerge			0,27			0,236			0,236
- 2LL			675,277			1826,101			1827,011

Faktory ovlivňující realizaci volby školy - pokračování

Znevýhodněné dítě z obce nad 10 tis. obyv.
s rodiči s maturitním vzděláním má
pravděpodobnost volby školy **92 %**

Znevýhodněné dítě z menší obce s rodiči,
kteří nedosáhli maturity, má
pravděpodobnost volby školy **54 %**

Závěry k volbě školy

Kdo jen trochu může, ten vybírá

- v lokalitách, kde je volba školy možná, vybírají školu 4/5 rodičů
- i tam, kde teoreticky možná není, vybírají 2/5 rodičů

Czech Longitudinal Study in Education

Nabídka kroužků v MŠ

Kroužky v MŠ

- $\frac{3}{4}$ MŠ nabízejí rodičům dětí zdarma nebo za úplatu kroužky či jiné rozvíjející aktivity. Nabídka kroužků je o něco běžnější ve větších školkách
- Průměrný počet nabízených kroužků je 3,5, některé školky nabízejí až 12 různých kroužků.
- Přibližně 20 % MŠ, které nabízejí nějaké kroužky, poskytuje všechny kroužky zdarma.
- K **nejběžnějším** kroužkům patří **angličtina**, **sportovní kroužky** či různé druhy cvičení, **flétna** a **taneční** či hudebně pohybové kroužky. **Méně často** je dětem nabízena **keramika**, **plavání**, výtvarné či rukodělné aktivity, zpěv, **logopedie a rozvíjející činnosti pro předškoláky** (edukativně stimulační skupiny, metoda dobrého startu, aj.).

Kroužek	Podíl bezplatných	Průměrná cena	Maximální cena/rok
Angličtina	22 %	1 415 Kč	7 900 Kč
Sportovní / cvičení	38 %	721 Kč	4 000 Kč
Flétna	56 %	445 Kč	2 800 Kč
Taneční/hudebně pohybový	31 %	936 Kč	6 200 Kč
Keramika	26 %	1 113 Kč	4 800 Kč
Plavání	2 %	1 037 Kč	4 000 Kč
Výtvarný/ rukodělný	56 %	294 Kč	2 300 Kč
Zpěv / hudební	58 %	414 Kč	2 800 Kč
Logopedický	69 %	312 Kč	2 400 Kč
Rozvoj předškoláků	70 %	334 Kč	3 600 Kč

Kroužek	Vedoucí	Podíl	Průměrná cena
Angličtina	učitelka	34 %	537 Kč
	externista	64 %	1 877 Kč
Sportovní / cvičení	učitelka	48 %	267 Kč
	externista	49 %	1 157 Kč
Flétna	učitelka	78 %	259 Kč
	externista	20 %	1 153 Kč
Taneční / hudebně pohybový	učitelka	48 %	344 Kč
	externista	51 %	1 509 Kč
Keramika	učitelka	50 %	791 Kč
	externista	47 %	1 410 Kč
Plavání	učitelka	6 %	---
	externista	93 %	1065 Kč
Výtvarný / rukodělný	učitelka	93 %	282 Kč
	externista	4 %	---
Zpěv / hudební	učitelka	82 %	173 Kč
	externista	16 %	1 302 Kč

Czech Longitudinal Study in Education

Postoje ředitelek MŠ k opatřením vzdělávací politiky

Poslání předškolního vzdělávání

Výroky	Podíl ředitelek
1a. Předškolní vzdělávání má děti zejména všestranně rozvíjet.	91 %
1b. Předškolní vzdělávání má děti zejména připravit na školní docházku.	9 %
2a. Vyrovnávání rozdílů mezi dětmi s různým socioekonomickým zázemím patří k nejdůležitějším úkolům předškolního vzdělávání.	35 %
2b. Vyrovnávání rozdílů mezi dětmi s různým socioekonomickým zázemím nepatří k nejdůležitějším úkolům předškolního vzdělávání.	65 %
3a. V mateřské škole si má dítě zejména osvojit nějaký řád, i za cenu, že tam nebude zcela spokojené.	40 %
3b. V mateřské škole by mělo být dítě zejména spokojené, osvojení řádu není prvořadé.	60 %

Vnímání odkladů školní docházky

Myslíte si, že je správné, že máme v ČR odklady školní docházky?	Podíl ředitelek
Ano, odklady jsou prospěšné pro zajištění srovnatelné úrovně žáků v první třídě.	47 %
Ano, ale jen ve velmi výjimečných případech.	50 %
Ne, všechny děti by měly nastupovat do školy v 6 letech a škola by si s nimi měla umět poradit.	3 %

Vnímání odkladů školní docházky

- Navzdory všeobecnému souhlasu s existencí odkladů školní docházky se 60 % ředitelek domnívá, že je správné, že děti s odkladem musí na rozdíl od předškoláků za mateřskou školu platit. 21 % ředitelek si myslí, že to správné není a zbývajících 19 % neví.
- To může souviset s tím, že v praxi nejsou odklady podle názoru ředitelek vždy dostatečně odůvodněné. Jenom 56 % ředitelek souhlasí s tím, že odklad bývá u všech dětí s odkladem potřebný.

Navrhovaná změna	Podíl ředitelek		
	ANO	NE	NEVÍM
Zavedení povinného předškolního ročníku	44 %	50 %	6 %
Přijímání mladších dětí do MŠ (např. od 1,5 let věku)	3 %	93 %	3 %
Vytvoření zákonného nároku na docházku do MŠ pro rodiče dětí starších 3 let	40 %	41 %	19 %
Zavedení povinné docházky do MŠ pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí od 3 let věku	28 %	50 %	22 %

CLOSE

Czech Longitudinal Study in Education

Děkuji za pozornost!

david.greger@pedf.cuni.cz

Zdarma ke stažení na

<http://uvrv.pedf.cuni.cz/publikace>